

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ЗНАНЬ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Олійник Алла Михайлівна

кандидат педагогічних наук
вчитель-методист української мови
Київська гімназія східних мов №1
(м.Київ, Україна)

Система освіти спрямована на якість отриманих знань, тому невід'ємною складовою освітнього процесу є безпосередній контроль успішності засвоєння учнями навчального матеріалу з української мови як важлива методологічна структурна ланка, що реалізується через навчальну, творчу та практичну діяльність учасників процесу. Перевірка знань є не лише завершальним етапом в оволодінні повним змістовим блоком, а й своєрідною сполучною ланкою в системі навчальної діяльності учнів, що допомагає вчителеві контролювати рівень засвоєння навчального матеріалу безпосередньо під час його опрацювання та на підсумковому етапі.

Проблема контролю завжди була актуальною для педагогічної теорії та шкільної практики і належить до найбільш досліджуваних педагогічних проблем. Аналіз теоретичних та практичних досліджень з педагогіки, психології, психолінгвістики, лінгводидактики показав, що питання контролю знань порушують українські та зарубіжні вчені. У педагогіці сутність контролю, його види та функції дослідили та обґрунтували Ш.Амонашвілі, І.Лернер, М.Пирогов, В.Полянський, Л.Рисс, Н.Тализіна, К.Ушинський, М.Фіцула, М.Ярмаченко та ін.

Психологічні основи здійснення контролю знань, умінь та навичок учнів були в центрі уваги О.Божович, Д.Ельконіна, М.Єпішевої, Г.Костюка, О.Леонтьєва, Н.Менчинської, С.Рубінштейна, М.Скаткіна, К.Сорокіна, Л.Фрідмана та ін.

Поточний та тематичний види контролю стали предметом розгляду М.Баранова, Г.Блінова, О.Горошкіної, Л.Григорян, Н.Дикої, Т.Донченко, Л.Зоріної, В.Капінос, А.Купалової, Т.Ладиженської, В.Новосьолової, Є.Перовського, В.Полонського, О.Савченко, Л.Требуховської, Т.Чижової та ін.

Тестування як вид перевірки знань глибоко досліджували О.Авраменко, В.Жовтобрюх, С.Молочко, В.Новосьолова, Л.Плетньова, Л.Скуратівський, Н.Соловей та ін.

Питання оцінювання як невід'ємної частини контролю розглядалися у працях Н.Бібік, Г.Єгорова, М.Соловейчик, С.Стрілець, Л.Талалаєвої, В.Яценко та ін.

У сучасній лінгвістиці до контролю традиційної освіти звертались вітчизняні мовознавці: П.Атаманчук, О.Бугрій, З.Бакум, О.Горошкіна, Н.Дика, Т.Донченко, С.Караман, О.Караман, О.Копусь, О.Кучерук, Л.Мацько, М.Пентиліук, Г.Швець та ін.

Як доводить досвід учителів-практиків, підсумкова робота допомагає підвищити продуктивність праці на уроках, розкрити індивідуальні здібності учнів, поліпшити співпрацю між учасниками освітнього процесу, оскільки учень є не тільки об'єктом, а й суб'єктом цього процесу. Перевірка знань позитивно впливає на весь процес навчання, оскільки не лише контролює рівень засвоєння учнями навчального матеріалу, а й допомагає їм удосконалювати свої знання, вміння та навички з опрацьованого матеріалу, вчить лаконічно, чітко та зв'язно висловлювати свої думки, виконувати індивідуальні, групові та колективні завдання різних типів.

Залежно від дидактичної мети передбачено різні форми і методи контролю знань (*мозковий штурм, дискусії, спостереження, лінгвістичні доповіді, робота в групах, презентації, тестування тощо*), які забезпечують ефективність засвоєння учнями нових знань, що базуються на повторенні та доповненні попереднього матеріалу. Найбільш поширеними є *усна* та *письмова* форма контролю, які дають можливість вчителю звернути увагу не лише на обсяг та якість знань, глибину розуміння матеріалу, а й на швидкість мислення школярів, особливості їх пам'яті, рівень володіння словом та вміння висловлювати свої думки. Крім того, усна перевірка дає можливість боротись за чистоту мови, бо кожне спотворене слово або речення відразу виправляється, сприяючи тим самим живому спілкуванню між учителем та учнями, а також здійсненню індивідуального підходу до кожного учня.

Метод усного контролю вимагає від учителя значних зусиль і майстерності, адже потребує грамотного формулювання запитань не лише у певній логічній послідовності, а і з урахуванням індивідуальних особливостей школярів та спонукала б їх до активного мислення. Також досвід учителів-практиків доводить, що фронтальне опитування є ефективним методом перевірки знань учнів на уроках української мови, оскільки дає вчителю можливість як перевірити знання багатьох учнів, так і повторити великий об'єм матеріалу одночасно. Проте така перевірка знань мала і свої недоліки, адже вчителю важко запам'ятати відповіді всіх учнів, знання, вміння й навички яких він хоче оцінити, тому нерідко оцінка говорить не стільки про знання, як про ступінь активності школярів на уроці.

В умовах сучасної освіти актуальним методом усної перевірки ми вважаємо *бесіду* як засіб обміну думками між учителем та учнями, організується за допомогою продуманої системи запитань і передбачає повідомлення, пов'язане зі знаннями учнів матеріалу опрацьованої теми. При цьому вчитель повинен попередньо продумати хід запитань, особливо ключових.

Мета письмового контролю - дати практичне застосування опрацьованому теоретичному матеріалу, що реалізується у різного виду вправах, диктантах, тестових завданнях, письмових відповідях на запитання, творчих роботах (написанні висловлень, створенні презентацій, лайфхаків тощо). Крім того, такий вид контролю мотивує до поглибленого опрацювання матеріалу з тієї чи тієї мовної теми та сприяє підвищенню самостійної пізнавальної діяльності учнів, формує культуру писемного мовлення. Тому як усний, так і письмовий види контролю знань будуть результативними, якщо робота протягом всієї теми

була чітко вмотивована вчителями й учнями, які усвідомлюватимуть, що знання, отримані на уроці, матимуть практичне застосування у житті.

Підсумовуючи вище сказане можна зробити висновок, що усна та письмова перевірка знань – ефективний вид контролю, який сприяє розвитку в учнів уміння мислити, грамотно висловлювати думки в логічній послідовності, розвиває культуру усного мовлення, упевненість у собі та є ще одним засобом спілкування учнів з учителем.

Список літератури

1. Концепція вивчення української мови в 5–12-х класах ЗНЗ з українською мовою навчання. Книга для вчителя: довідково-метод. видання / упоряд. Н. І. Шинкарук. Харків : Торсінг ПЛЮС, 2005. С. 7–12.
2. Канівець Т. М. Основи педагогічного оцінювання : навч.-метод. посіб. / Ніжин : Видавець П.П. Лисенко М. М., 2012. 102 с.
3. Лукіна Т. Моніторинг якості освіти : теорія і практика. Київ: Шкільний світ, 2006. 64 с.
4. Практикум з методики навчання української мови / кол. авт. за ред. М. І. Пентиліук : С. О. Караман, О. В. Караман, О. М. Горошкіна та ін. Київ: Ленвіт, 2003. 302 с.